

**Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať, ale vedia aj priložiť
prsty na hrdlo a stisnúť**

(súťažná práca EUSTORY)

Eliška Bartošiková, kvinta
Ema Ivaničová, kvinta
Eliška Otipková, kvinta

Žiar nad Hronom
2024

**Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať, ale vedia aj priložiť
prsty na hrdlo a stisnúť**

(súťažná práca EUSTORY)

Eliška Bartošiková, kvinta
Ema Ivaničová, kvinta
Eliška Otípková, kvinta

Žiar nad Hronom
2024

Konzultant: Mgr. Zuzana Kohútová

Čestné prehlásenie

Prehlasujeme na svoju česť, že sme sériu piatich podcastových epizód so súborným názvom **Domov sú ruky, na ktorých smieš plakať, ale vedia aj priložiť prsty na hrdlo a stisnúť** vypracovali samostatne za pomoci prameňov a zdrojov, ktoré v plnom rozsahu citujeme.

V Žiari nad Hronom 8. apríla 2024

Pod'akovanie

Ďakujeme všetkým, ktorí nám pomáhali s vypracovaním nášho projektu. Mimoriadna vďaka patrí predovšetkým Mons. Václavovi Malému za poskytnutý rozhovor, Mgr. Miroslavovi Lackovi, PhD za podnetnú prednášku a pomoc pri archívnom bádání, riaditeľovi Múzea obetí komunizmu v Košiciach, p. Pavlovi Hricovi za cenné rady a informácie a našej konzultantke, Mgr. Zuzane Kohútovej za pomoc pri realizácii projektu.

Ďakujeme

Úvod

Ako mladé Slovenky, ktoré sa zaujímajú o život svojej krajiny, často sledujeme televízne noviny a čítame správy. Vidíme, že horúcou témou našej doby je často migrácia. Postupne sa sprísňuje imigračná legislatíva a pojem migrácia nám predstavujú vo svetle utečeneckej či pohraničnej krízy. Slovo migrant dostáva veľmi negatívny odtienok. Migranta často vnímame ako človeka, ktorý k nám do krajiny vtrhol a je neželaný. Mnohí naši spolužiaci si myslia, že migrácia je jav 21. storočia, že sme ním „postihnutí“.

Pravdou však je, že migrácia je stará, ako ľudstvo samé. Prísťahovalectvo je jedným z aspektov ľudskej histórie, spoločenského vývoja, ktorý zahŕňa pohyb jednotlivcov alebo skupín z jedného regiónu do iného, s úmyslom usadiť sa natrvalo alebo dočasne. Putovaním a hľadaním miesta pre život sa formovali prvé štáty. Bezpečný priestor na život hľadali ľudia počas vojen. V čase neslobody sa prechod cez hranice stával jedinou šancou žiť slobodne.

Práve Slovensko je smutne známe tým, že pre cudzincov nie je veľmi prívetivá krajina. K migrujúcim Slovákom sme zhovievaví, často ich odchod berieme ako dôkaz šikovnosti. *„Zatiaľ čo Slováci o svojej migrácii uvažujú ako nositelia práv a slobôd obyvateľov Európskej únie, toto privilegium vždy nepriznávajú migrantom z iných etnických, rasových či kultúrnych skupín,“* zhrnula Lýdia Marošiová, sociologička z výskumnej agentúry Krajinka.¹

Do zahraničia odchádzame kvôli práci, škole, za lepším životom. Keď prichádza cudzinec k nám, jeho motivácie sú často rovnaké. No pridáva sa k nim napríklad aj to, že zo svojej krajiny uteká kvôli vojne či diktatúre. A napriek tomu, cudzincov, ktorí prídu k nám, vnímame ako hrozbu.

*„Potvrdzujú to aj výsledky prieskumu Eurobarometer z roku 2017. Slovensko spolu s Bulharskom, Gréckom, Maďarskom a Maltou, patrilo do päťice štátov, v ktorých viac než polovica obyvateľstva vníma imigráciu ako problém.“*²

Tak vznikla motivácia pre tvorbu nášho podcastu. Radi by sme vám migráciu predstavili aj v inom svetle. V takom, aby bolo jasné, že útek bol pre niektorých jediná možná cesta. A že nie v každom prípade bol odchod za hranice dobrovoľný.

1

RUNNOVÁ, Katarína: Slováci v zahraničí je ten šikovný, cudzinec u nás predstavuje hrozbu

2

tamže

Takže už sme vedeli, čo chceme povedať, ale tému sme stále hľadali. Veľmi nám pomohla prednáška bývalého žiaka našej školy, Mgr. Miroslava Lacka, PhD. Žije a pracuje v Českej republike- takže je tiež migrant. Je zamestnancom Archivu bezpečnostních složek. Prednášal nám o úlohe hraníc a cezhraničnom styku v období ČSSR. Medzi iným sa dotkol akcie ASANACE. Informácia, že sa štát snažil násilnými donucovacími metódami prinútiť ľudí k emigrácii nás prekvapila. K základným úlohám štátu predsa patrí poskytnúť svojim občanom bezpečnosť, chrániť ich životy, zdravie, sociálne istoty, nie „vytláčať“ občanov za hranice do neistej budúcnosti. Ak štát bezpečie nevie zaistiť, hodnotí sa predsa, že zlyhal. A tak prednáška vyvolala rad ďalších otázok. Prečo asanácia? Bola to jediná „akcia“ organizovaná ŠTB voči obyvateľom? O koľkých ešte nič nevieme a prečo? Ako Asanácia prebiehala? Tak sa nám krásne spojila téma tohtoročnej EUSTORY a objekt nášho záujmu.

Pri počiatočnom hľadaní materiálu sme sa dozvedeli šokujúcu informáciu: akcií ŠTB namiereným proti obyvateľom socialistického Československa bolo vyše štyridsať. Zhrozenie a naša zvedavosť sa stali motiváciou, ktorá nás hnala vpred pri tvorbe práce. Bádanie nás viedlo k lepšiemu pochopeniu migrantov. Zrazu sme zistili, koľko Čechov a Slovákov sa ocitalo za hranicami svojej vlasti- koľkí tam hľadali slobodu a koľkí sa ocitli mimo republiky nechcene. Zároveň sme vnímali, aká dôležitá je sloboda a akú vysokú cenu za ňu ľudia platili. Uvedomili sme si, že aj Slováci boli v situácii migrantov, ktorí čakali, že ich niekto na svoje územie prijme.

Metódy práce

Základné informácie k téme sme získali počas prednášky Mgr. Lacka. Potom sme sa snažili zistiť, či sa vieme dostať k nejakému žijúcemu svedkovi udalostí. Keďže akcia ASANÁCIA, o spracovanie ktorej sme mali najväčší záujem, smerovala hlavne voči signatárom a podporovateľom Charty 77, mali sme obavu, či na Slovensku nájdeme ľudí, ktorých postihla. Podarilo sa nám skontaktovať s českým disidentom, Mons. Václavom Malým, ktorý nám odpovedal na otázky a pomohol nám uchopiť atmosféru, čo panovala v ČSSR. Získali sme autentický pohľad na výsluchy ŠTB.

Zistili sme, že v Košiciach je Múzeum obetí komunizmu. Telefonicky sme sa s ním spojili a on nám opísal hrôzy spájané prechodom cez hranice. Informácie, ktoré nám ponúkol nám ešte viac otvorili oči. Vďaka týmto rozhovorom sme vedeli akým smerom sa bude naša práca uberať. Potom sme sa obrátili k literárnej metóde. Tu nám nesmierne pomohla dizertačná práca Josefa Hallu z Historického ústavu Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne. Práca sa venovala Opozícii na Slovensku v rokoch 1968–1989. Okrem toho sme sledovali televízne

dokumenty ČT 24 Exulanti dvadsátého století a cyklus Tajné akce STB³ a správy o procese s aktéry ASANACE⁴. Ako je vidno, v českých inštitúciách je o spracovanie tejto témy oveľa väčší záujem, ako na Slovensku. Preto sme sa pri tvorbe podcastu často „potýkali“ s češtinou a museli zvažovať, čo preložíme a čo, kvôli autentickejšosti, sa pokúsime nečítať v češtine, aj keď nám bolo jasné, že foneticky to nebude dokonalé.

Keďže sme chceli, aby naša práca mala objektívny charakter, hľadali sme rôzne historické fakty. Bolo to náročnejšie, ako sme predpokladali. Čakali sme, že naším hlavným zdrojom bude internet. Prekvapivo sme našli len málo informácií, ktoré nás mohli posunúť ďalej. Preto sme ocenili prístup do e-badateľny Archívu bezpečnostných zložiek v Česku, ktorý nám počas prednášky pomohol zriadiť Mgr. Lacko. Archív sa stal naším hlavným zdrojom. Nakoniec sme ešte čerpali z elektronických médií na Slovensku aj v Čechách, ktoré tému reflektovali a ponúkli nám rôzne rozhovory, príbehy či novinky o súdnych procesoch týkajúcich sa akcie ASANÁCIA. Boli to najmä denník SME, denníku N, irozhlas či blesk.cz.

Najprv sme sa zamerali na fakty, ktoré sa spájali s témou. Podat' ale holé fakty, bez emócie nie je pre podcast vhodné. Nebude zaujímavý. A tak jednou z našich najdôležitejších úloh bolo pozrieť sa na tému aj z emocionálnej stránky. Práve preto sme naďalej komunikovali s historikmi, kňazmi a inými zainteresovanými. Získali sme mnoho subjektívnych informácií, ktoré nám pomohli nahliadnuť do ich osobnej situácie v daných rokoch. Aj tu nám pomohol internet a výpovede, ktoré boli publikované v elektronickej podobe. Hľadaním na stránkach sme našli aj dobovú hudbu, ukážky poézie, tvorbu Karla Kryla, Vlastimila Třešňáka, Plastic people of universe...

Pomaly sa nám skladala mozaika z čriepkov. Keď sme mali obraz ucelený, začali sme tvoriť scenáre k jednotlivým epizodám. To nás utvrdilo v tom, že téma bude ideálna pre žáner podcast.

Prečo sme si vybrali podcast?

Na začiatku projektu sme oslovili svojich spolužiakov. Pýtali sme sa, či by ich téma zaujala a v akej forme by preferovali jej stvárnenie. Prieskum sa týkal 21 žiakov z našej triedy (kvinta na osemročnom gymnáziu) a pomohol nám pri rozhodovaní, akou formou budeme spracovávať projekt.

---

³ Tajné akce STB, dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10209991308-tajne-akce-stb/409235100221003/>

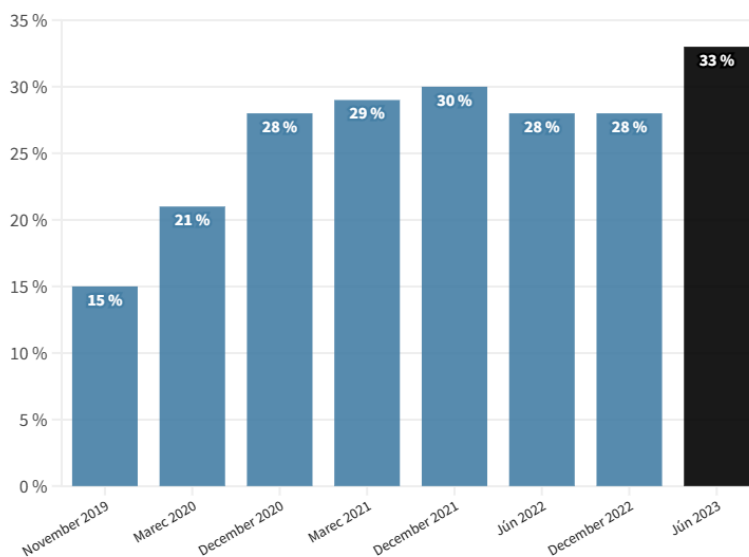
⁴ AKCE ASANACE V TEXTECH NA IROZHLASU, dostupné na: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-tag/akce-asanace>

17 žiakov nám potvrdilo, že podcasty počúvajú radi počas cesty autobusom alebo kedykoľvek vo voľnej chvíli a často aj pri činnostiach, ktoré sú každodennou súčasťou nášho života čo je napríklad upratovanie alebo beh.

Každý rok mediálne skupiny ako Statista, Triton Digital a Edison Research uskutočňujú prieskumy digitálnych médií s cieľom merať trendy, sledovať rast podcastov, sledovať správanie poslucháčov a zdieľať cenné poznatky o podcastoch z globálnej perspektívy. Vyše 1,25 milióna ľudí na Slovensku, alebo 33 % online populácie, počúva podcasty.

Ide o doposiaľ najvyššie namerané číslo. Výsledky prieskumu počúvanosti podcastov na Slovensku za prvý polrok 2023 tiež ukázali, že až 20 % podcasty počúva minimálne raz do týždňa.

U Slovákov sú najobľúbenejšie podcasty týkajúce sa politickej situácie a kriminalpodcasty. Dáta sú z prieskumu z roku 2023. Tento prieskum tiež uvádza, že podcasty sú obľúbe hlavne u poslucháčov v mladšom veku.

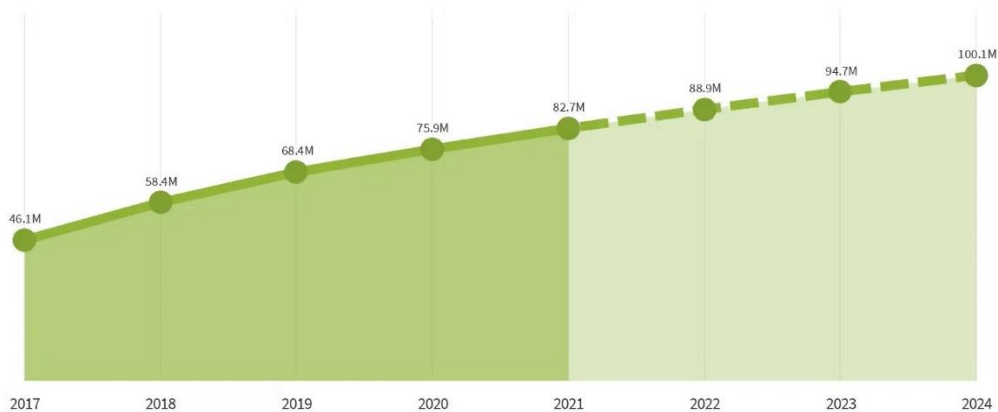

1Počúvanosť podcastov na Slovensku⁵

Podcasty sú populárne nielen na Slovensku ale aj celosvetovo. Na grafe, ktorý nám poskytla internetová stránka buzzsprout vidíme ako sa podcasty každým rokom stávajú populárnejšie a sú našou každodennou súčasťou.

⁵ Link: <https://podcasty.sme.sk/c/23200838/pocuvanost-podcastov-na-slovensku-dosiahla-historicke-maximum-vitazia-spravy-a-krimi.html>, zobrazené dňa: 14.3.2024

buzzsprout

Source: Statista

2 progres počúvania podcastov-graf⁶

Z grafov vidíme, aké sú podcasty populárne. Práve vďaka nim je jednoduchšie šíriť „školské témy“, napríklad aj z histórie vo verejnosti. Cez podcast, ktorý počúvajú vtedy, keď majú na tému „náladu“ odbúrame aj pocit, že zase ich niekto vzdeláva.

Výhodou tohto nového žánru je, že podcasty sa dajú počúvať online no aj v rôznych aplikáciách. Mnoho z nich je dokonca neplatených. Je to jednoduché a pohodlné a aj preto nás oslovil práve tento žánr. To nás presvedčilo, že pokiaľ stvárnime našu tému ako epizódy podcastov, bude mať šancu na počúvanie. Tak tému rozšírime najviac medzi našu cieľovú skupinu. Osloviť sme totiž chceli hlavne svojich vrstovníkov. Lebo: „*Nevedomosť nie je hanba, ale je hanba, keď odmietate vedomosti.*“

Ďalším dôvodom pre výber podcastu bolo, že jedna zo spoluautoriek projektu, Ema Ivaničová, si už tvorbu podcastu vyskúšala na vlnajšej EUSTORY. Vtedy bola „motorom“ témy staršia naša spolužiačka, Nataľy Očovánová. Tentokrát sa lídrom skupiny stala práve Ema.

⁶ Link: <https://www.buzzsprout.com/blog/podcast-statistics> , zobrazené dňa: 13.3.2024

Scenáre

Do tejto práce sme priložili aj kompletne scenáre k jednotlivým epizodám. Písmo pri scenároch sa líši, od zvyšku práce, pretože zo zdrojov, v ktorých sme čerpali informácie o tvorbe scenárov odporúčali tento typ písma. Formálne sa aj v profesionálnej scénografii využíva na písanie scenárov

EPIZÓDA 1- Sloboda na papieri

Dostupná na: <https://audio.com/ema-ivanicova/audio/sloboda-na-papieri>

V prvej epizóde na začiatku uvedieme poslucháčov do témy, ktorú sme sa rozhodli spracovať. Oboznámime ich so štátom ako takým, hranicami v Československej republike 20. storočia a totalitným štátom-a s tým, ako sa prejavovala totalita voči obyvateľom. Spomenieme aj železnú oponu ako uzavretú hranicu.

Na pozadí bude prednesená báseň od Jaroslava Příhodu- Emigrant duše

MUŽSKÝ HLAS

(báseň-postupné zoslabovanie)

„Náš osud bol naprogramovaný a naše tradície, národná slepota a ľavá orientácia väčšiny inteligencie prispeli len k tomu, že sa naplnil iba rýchlo. Lenže skutočná diskusia o minulosti začína až pri otázke, ako sme si s týmto vnúteným osudom poradili. Čo z národného charakteru a koľko vlastnej viny lipne na niektorých odporných kapitolách národného osudu? Až tu začína skutočná diskusia o tom, akí sme boli.“ -Milan Šimečka

EMA IVANIČOVÁ

V 70.-80.rokoch 20. storočia sa v Československej republike vďaka komunistického režimu vytvorilo prostredie, ku ktorému sa dnes mnohí staviame s odporom. Boli to dejiny dobra aj zla. Navonok dokonalý štát, tváril sa ako humánný a demokratický, ležalo mu na srdci blaho rodiny. Bez problému sa zaviazal k záverečnému aktu Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, v ktorom sa štáty rozhodli „podporovať a zlepšovať vzťahy medzi sebou a vytvárať podmienky, v ktorých národy môžu žiť v trvalom a pravdivom mieri, zbavený nebezpečenstva

a úkladov proti ich bezpečnosti" tiež uznávajú „posilnenie svetového mieru a príspevok k podpore základných práv, hospodárskeho a sociálneho pokroku i blahobytu.“ Hlavnou úlohou štátu bolo budovať prosperitu štátu a dosiahnuť komfortné spolunažívanie občanov. No iba na papieri.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Aká bola realita? Komunisti hneď po nástupe k moci urobili obmedzenia voľného pohybu občanov do iných krajín. V roku 1948 komunistická moc v Československej republike uzavrela hranice, pričom zastavila aj vydávanie pasov a víz.

MUŽSKÝ HLAS

„Do roku 1953 nebolo možné cestovať do zahraničia, dokonca ani do komunistických krajín. Organizované zájazdy do komunistických krajín boli povolené až v roku 1956.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Od roku 1965 platil zákon o cestovných dokladoch, ktorý ustanovoval, že na vydanie cestovného pasu nemá občan právny nárok. Každý z nich - okrem poslancov a funkcionárov KSČ a osôb starších ako 60 rokov - bol pri požiadavke vystaviť pas preverovaný a lustrovaný.

EMA IVANIČOVÁ

Všetky totality sveta sa na seba v mnohom podobajú.

MUŽSKÝ HLAS

„Uskutočnili sme v celej krajine taký veľký boj, že teraz musíme byť tu i tam. Nielen to, ale i tento cieľ musí byť charakterizovaný ako naša neskrotná totalitná vôľa a budeme v nej pokračovať ešte s väčšou neústupnosťou [...] Chceme

jednoducho sfašizovať národ tak, aby zajtra Talian a fašista znamenali to isté."

EMA IVANIČOVÁ

Počuli ste. A podobne, ako fašisti v Taliansku, aj komunisti v Československu chceli ovládnuť celú spoločnosť, každú bytosť. Slobodu nahradila vynútená poslušnosť. Predstavitelia komunistickkej strany ovládli médiá, školstvo, zrušili súkromné vlastníctvo výrobných prostriedkov, vnútili občanom komunistickú ideológiu a potlačili každý náznak protestov.

MUŽSKÝ HLAS

„Od Štetína na Balte po Terst na Jadrane spustila sa cez celý kontinent železná opona.“⁷

EMA IVANIČOVÁ

Ostatný drôt, nášľapné míny a ozbrojené stráže boli odôvodňované tým, že ochrana občanov je prvoradá. Povinnosťou obyvateľov bolo chrániť hranice viedol ich k tomu zákon, ktorý dnes vyvoláva skôr mrazivý úsmev na tvári:

MUŽSKÝ HLAS

„Na zabezpečenie pokojnej výstavby socializmu v našej vlasti treba účinne chrániť štátne hranice pred prenikaním všetkých nepriateľov tábora pokroku a mieru. Ochrana štátnych hraníc je preto povinnosťou každého občana.“⁵

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Život v neslobodnom, totalitnom, štáte bez vyhliadok na zlepšenie bol pre mnohých neznesiteľný a túžba po slobode bola väčšia. „Návod“ na lepší život obsahoval dve možnosti-útek za hranice alebo zmenu režimu. Občania nášho štátu vyskúšali obidve možnosti, platili za to veľkú cenu. Na hraniciach sa platilo životom. A útek znamenal stratu rodiny a zanechanie domova

---

⁷ Churchill Winston, Fultónsky prejav, odcitované 2024-04-07, dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/Fultonsk%C3%BD_prejav

poznačil každého jedného z nich. Ved' ale čo by
človek neurobil pre slobodu?

(zosilňovanie a následné zoslabovanie hudby)

EPIZÓDA 2- Otroctvo je sloboda

Dostupná na: <https://audio.com/ema-ivanicova/audio/otroctvo-je-sloboda>

V druhej epizóde sa najviac zameriavame na odpor ľudí voči režimu. Spomíname vplyv komunizmu na kultúru, ochranu prírody i na náboženských disidentov. Približujeme poslucháčom opozičné skupiny, Chartu 77 i reakciu štátu na tieto „vzbury“.

V pozadí hrá Immigrant song od Led Zeppelin.

KAREL KRYL

„Ustřihneme-li ptáku křídla, přestane létat. Ale nikdy nezapomene, že létal.“⁸

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

S neslobodou sa časť občanov Československej socialistickej republiky zmierovala iba veľmi ťažko. Rok 1968, a čas nádejí im ukázala, že sloboda sa vybojovať dá. Odpor voči totalite sa teda šíril. Pravda, boli aj ľudia, ktorí vymenili slobodu za istoty. Vedeli, že ak ostanú konformní, pohodlne prežijú.

EMA IVANIČOVÁ

V Československu bolo našťastie dosť ľudí, čo si slobodu cenili viac, ako istoty zlatej klietky. A mnohí slobodu bytostne potrebovali pre svoju sebarealizáciu. Boli to umelci, novinári, vedci, ekológovia, veriaci. Tak sa začali formovať skupiny odporcov režimu.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

---

⁸ ÁGH, Václav: Karel Kryl: písničkář svobody, dostupné na: <https://tv.nrk.no/program/FBUA07007769>, citované dňa 5.4. 2024

Jednou z oblastí, kde komunisti nevedeli dosiahnuť absolútnu kontrolu, bola hudba. A tak Plastici spievali:

SKUPINA PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE

„Televizní idylka přistřihla jim křidýlka.
Vypneme to, vypneme, a do řiti půjdeme.“⁹

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Plastic people of the universe bola populárna rocková skupina, ktorá popierala režim.

EMA IVANIČOVÁ (ZMENENÝ HLAS)

„My sme sa správali tak, ako že tí boľševici vôbec neexistujú. To ich, samozrejme, nahnevalo.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Symbolom obdobia po roku 1968 sa stal pesničkár Karel Kryl. Jeho slovami sme začínali tento diel podcastu. Po vpáde vojsk Varšavskej zmluvy do Československa napísal pieseň Bratříčku, zavírej vrátka, kde zobrazil postoj k našej krajine slovami : „ Beránka vlkům se zachtělo.“ Hudba sa Karlovi Krylovi stala nástrojom boja proti totalitnej moci. Tlak režimu nedokázal ustáť a požiadal o možnosť vystahovať sa z rodnej krajiny. Ako mnohí, bol aj on „vyhodený za hranice štátu.“

EMA IVANIČOVÁ

Komunisti odmietali poskytnúť súhlas na vydávanie náboženskej literatúry, nedovolili svätiť nových kňazov a biskupov, regulovali počet študentov teológie. Obmedzovanie slobodného vyznávania viery viedlo ku vzniku cirkevného disentu. Akt vetovania viery viedol ku vzniku laického apoštolátu. A cez severnú hranicu Slovenska k nám tajne z Poľska prichádzala náboženská literatúra. Za pašovanie literatúry z Poľska boli odsúdení Branislav Borovský, Alojz Gabaj či Tomáš Konc.

---

⁹ Plastic people of The Universe, skupina, pesnička: TV Idylka, dostupná na: <https://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/plastic-people-of-the-universe-the/tv-idylka-818176>, odcitované 2024-04-07

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

K ďalším odporcom režimu v 70.-80. rokoch patrili ochrancovia prírody a ekológovia. V tom čase autori knihy Bratislava Nahlas tvrdo opísali stav životného prostredia.

MUŽSKÝ HLAS

„V našom meste sa stali problematickými základné podmienky života, znečistenie ovzdušia ohrozuje prakticky všetkých obyvateľov, najmä starých, chorých a detí...[...].zlý stav komplexu životného prostredia zhoršuje zdravotný stav Bratislavčanov, sťažuje asimiláciu imigrantov a nepriaznivo mení politické a hodnotové orientácie občanov, zvlášť mládeže.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Reálne, dátami podložené analýzy vládna moc označila „podvratný pamflet“. Československo sa postupne stávalo umŕtvenou krajinou. Havel vo svojom liste Husákovi opísal, ako krajinu obopla pavučina strachu. Napísal:

MUŽSKÝ HLAS

„A aj keď väčšina ľudí väčšinu času túto pavučinu na vlastné oči nevidí a nemôže si ju ohmatať, aj ten najjednoduchší občan o nej dobre vie, v každom okamihu a všade s jej tichou prítomnosťou počíta.“¹⁰

EMA IVANIČOVÁ

Kľúčovým pre československých odporcov totality sa stal princíp č. VII. Záverečného aktu Helsinskej konferencie, nazvaný „Rešpektovanie ľudských práv a základných slobôd včítane slobody zmýšľania, svedomia, náboženstva a presvedčenia.“ Helsinský záverečný akt, ktorý prišiel ako impluz na oživenie spoločnosti, podpísala aj československá vláda, znenie aktu dokonca publikovali v tlači. Tento fakt bol znamením pre vznik Charty 77. Lebo „chartisti“ nechceli nič viac, len aby vláda dodržala to, čomu sa na medzinárodnej úrovni zaviazala.

---

¹⁰ HAVEL, Václav: Dopis Gustávu Husákovi, 8.4. 1975, dostupné na: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/dopis-vaclava-havla-gustavu-husakovi-8-4-1975/>, citované dňa 5.4. 2024

MUŽSKÝ HLAS

„Slobody a práva, ktoré tieto pakty zaručujú, sú dôležitými civilizačnými hodnotami. Vítame preto, že ČSSR k týmto paktom pristúpila. Ich zverejnenie nám ale s novou naliehavosťou pripomína, koľko základných občianskych práv platí v našej krajine zatiaľ - bohužiaľ - len na papieri.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Na vznik Charty ihneď zareagoval režim článkom „Stroskotanci a samozvanci.“ Ako sa dalo čakať, signatári a podporovatelia Charty sa stali terčom brutálnej represie. Čelili vyhadzovom z práce a škôl, zastrášovaniu, špicľovaniu, domovým prehliadkam, zatváraniam do väzenia. No nebolo v silách režimu na dennej báze sledovať všetkých. Predstavitelia štátu sa teda rozhodli, že bude jednoduchšie niektorých odporcov režimu sa zbaviť „vystrčením za hranice“. Následne bol vydaný rozkaz:

MUŽSKÝ HLAS

„Dosiahnúť úplný rozpad a izoláciu hlavných organizátorov podujatia Charta 77 od ostatných signatárov a dosiahnuť vystahovanie vybraných organizátorov tohto podujatia z Československej socialistickej republiky.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Tento plán dostal názov ASANÁCIA- čiže očista verejného priestoru. Česká televízia v dokumente o Akcii Asanace hovorí takto:

ČESKÁ TELEVÍZIA Z ROKU 2008-iVysílání

„Její smyslem bylo vyvynout na nepohodlné osoby trvalý tlak, kterým je chtěli donutit k odchodu do zahraničí.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Pri téme Asanácia sa stretne v ďalšom dieli.
(zosilnenie a následné zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 3- Lepšie je byť neviditeľným

Dostupné na: <https://audio.com/ema-ivanicova/audio/lepsie-je-byt-neviditelnym>

V tretej epizóde sme umožnili poslucháčom nazrieť do temnej minulosti Štátnej bezpečnosti. Spomenuli sme rôzne akcie, ktoré vykonávala a metódy prenasledovania, ktoré praktikovala. Vyjadrujeme aj postoj ku každodennému prenasledovaniu občanov, ktoré sa stávalo viac a viac frekventovaným.

V pozadí hrá Immigrant song od Led Zeppelin.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

„Nech idú do riti! Všetko sa zhoršuje, len dozor sa zdokonaľuje. Mladí zdraví silní bulíci strážia na tri smeny jedného filozofa a bytová správa nemá chlapa na havarijnú opravu strechy nad našou kuchyňou.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Pred troma desiatkami rokov chránili hranice socialistického Československa ostnaté drôty. Cieľom bolo znemožniť emigráciu do kapitalistických štátov. Pohraničníci so psami nepretržite obchádzali nekonečné steny drôtov, strážili ich z pozorovateľní a umiestňovali nástrahy.

Režim, ktorý hlásal, že koná v mene ľudu, snaží sa o blaho ľudu, nedokázal vzdorovať „hlasovaniu nohami“ a bránil všemožne občanom, aby sa mohli voľne pohybovať, a porovnať život vo svojej v vlasti s inými krajinami.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Úteky spojené s nelegálnym prekročením hraníc väčšinou predstavovali jedinú možnosť, ako sa vyhnúť prenasledovaniu alebo len jednoducho naplniť túžbu žiť v slobodnom svete.

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Režim sa snažil zabrániť útekem aj za cenu usmrtenia svojich občanov strelbou vojakov

Pohraničnej strážne, elektrickými zátarasami, nášlapnými mínami alebo špeciálne vycvičenými psami. Občania boli stíhaní za ilegálny prechod hraníc. Takto bol postihnutý napríklad aj bývalý minister životného prostredia, Ján Budaj. Počas obdobia komunistického režimu bolo zavraždených na československej časti železnej opony okolo 500 osôb rôznych národností.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Bol život v socialistickom Československu taký neprijateľný, že mnohí riskovali život, len aby ho opustili? Dovoľte malý príklad:

MUŽSKÝ HLAS

„Chcel si iba žiť po svojom, chcel mať možnosť počúvať muziku, akú chcel, obklopovať sa ľuďmi, s ktorými mu je dobre, chcel skrátka žiť dôstojne, a nie pod nejakým diktátom. Vec celkom samozrejmá, každý si ale iste dobre spomenie, čo to v podmienkach reálneho socializmu obnášalo... a že pre človeka tak túžiaceho po osobnej slobode, ako bol práve on, bol stret s režimom zrejme nevyhnutný.“¹¹

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Od päťdesiatych rokov sa strana a vláda „zakčňovali“ voči ľuďom, ktorých označili za triednych nepriateľov. Akcia Pavúk, Akcia K, Akcia R, Akcia B, Akcia Asanácia, Akcia Kniha, Akcia Kamene, Akcia Šachová hra,...vyše 40 rôznych akcií, ktoré pripravila ŠTB proti občanom. A úniku nebolo.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Vykonávanie tajných akcií Štátnou bezpečnosťou voči vlastným občanom za začalo postupne normalizovať. Do každodenných životov obyvateľov komunistického režimu sa k spoločnej rodinnej večeri, či každodennému umývaniu zubov pridalo aj tzv. každodenné prenasledovanie..

MUŽSKÝ HLAS

„Každý deň sa dal čakať nejaký problém: výsluch, predvedenie, zadržanie na 24 alebo 48 hodín či domová prehliadka. (...) Pocit a strach, že každý deň môžu prísť a že vždy môžu „niečo“ urobiť, bol

---

¹¹ RAUVOLF, Josef: Magore, díky! dostupné na: <https://www.tyzen.sk/casopis/12364/magore-diky/>, citované 28. 3. 2024

trvalou súčasťou života otvorených oponentov režimu.“

„Ludia boli ŠTB sledovaní, odpočúvaní, vystavený urážlivým telefonátom, krátkodobo zadržávaní...trávilí týždne a mesiace vo väzbe, kde fyzicky aj psychicky trpeli. Ženy boli obťažované obnažovaním a nevhodnými zdravotnými prehliadkami-to sa stávalo aj pri hraničných kontrolách.“

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Rodina Kusých, Šimečkovci, Hana Ponická, Miklos Duray, , Dominik Tatarka, manželia Didiovci, manželia Kalinovci...stovky rodín, stovky osudov.

MUŽSKÝ HLAS

„Neviem, čo som spáchal za zločiny, že ma takto vyhodili z republiky, decká zo školy. Viac ako rok som nepracoval, pretože mi nedali prácu ani v kotolni.“¹²

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Paradoxom režimu bolo, že občan takmer nikdy nedostal to, po čom túžil. Ten, čo utekal cez hranice bol zavretý do väzenia a neskôr mal problém opustiť štát. Ten, čo chcel ostať, bol nátlakom prinútený vlastť opustiť.

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Spoločnosť sa rozvracala. Milan Šimečka o stave krajiny píše:

MUŽSKÝ HLAS

„Je tomu tak na celom svete, že diktátori nechávajú za sebou zjedený krám, rozvrátenú mravnosť, rozšírenú zločinnosť a klamstvom zakrytú skutočnosť; sloboda prichádza obvykle dosť otrhaná a v rukách toho príliš nenesie. Víťajú ju len tí, ktorí poznajú jej hodnotu, tí druhí sa po čase čudujú, že je taká ťažká, náročná a nepohodlná.“

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Možno sme sa s ňou dodnes nenaučili žiť. Možno by nám v tom mohli pomôcť ľudia, ktorí si slobodu cenili nadovšetko. Aj preto sa vám prihováráme týmito podcastmi.

---

¹² Hanzlík Petr, citované 2024-04-07, dostupné na: <https://www.pametnaroda.cz/cs/hanzlik-petr-1945>

(zosilnenie a zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 4- Je tu neporiadok!

Dostupné na: <https://audio.com/ema-ivanicova/audio/je-tu-neporiadok-1>

Štvrtá epizóda sa detailne zameriava na tému ASANÁCIA, teda „očistu“ krajiny. Vyhladali sme si aj niekoľko príbehov ľudí, ktorí ju prežili. Taktiež Václav Malý, biskup, sa s nami rád podelil o jeho vlastné skúsenosti z tejto doby. Predstavili sme si aj názory ľudí na totalitný režim.

V pozadí hrá Immigrant song od Led Zeppelin.

EMA IVANIČOVÁ

„Blúdim vo svete sám a smutný, moje jediné šťastie je, že sa stanem užitočným.“ Milan Rastislav Štefánik

Položili ste si niekedy otázku, čo pre vás znamená domov?

(Ema Ivaničová-zmeneným hlasom)

„Neexistuje žiadne miesto, čo by sa podobalo domovu. Do domova sa rodíme. Nech má akékoľvek kvality, či sa nám páči, alebo je odpudzujúci, je náš, utvára nás. Jeho pevné hranice nás chránia pred nepriazňou a nepriateľstvom. Domov je tiež miestom návratu. Umožňuje nám vydať sa na cestu a vrátiť sa v akomkoľvek stave späť. Prístav domova utvára našu psychiku aj spoločnosť.“¹³

(Ema Ivaničová-normálnym hlasom)

Práve túto kotvu človeka, jedinečnú istotu sa komunisti rozhodli niektorým ľuďom zobrať. Poslali ich na cestu do neistoty, s jednosmerným lístkom. To nebol skok cez hranice. Oni boli za hranice vyhodení. A tento proces bol jednou z akcií ŠTB. Jej krycí názov bol ASANÁCIA- čiže očista prostredia. Pre príklad, len za rok 1974 bolo evidovaných 11 884 nepriateľských osôb.

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Mlynček dejín zošrotoval množstvo perspektívnych ľudských osudov a z mnohých z nich - pokiaľ vôbec prežili - zostali len tiene pôvodného. Akoby

---

¹³ TÁBORSKÝ, Adam: Úvaha o domovč, dostupné na: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/102559/uvaha-o-domove>, zobrazené dňa 25.3. 2024

povedal Ferdinand Peroutka : „Komunizmus - zo svojej voľby - je najväčším žijúcim nepriateľom slobody. Škodlivá ľahostajnosť štátu bola nahradená škodlivou všemohúcnosťou štátu, a občan stratil posledný útulok, kam by sa skrýl pred domýšľavým dohliadaním. Ľudskosť bola odsudzovaná ako „chyba“.

Režim chyby nerobil. Bol dokonale neľudský, keď spúšťal túto očistu spoločnosti. Jej cieľom bolo v rokoch 1978 až 1984 vyhrážkami a nezákonným nátlakom dosiahnuť vystahovanie nepohodlných osôb, hlavne signatárov Charty 77, z krajiny. Ísť za hranice môže teda byť aj trestom.

EMA IVANIČOVÁ

Veľa ľudí, na ktorých sa tajná polícia zamerala, nátlaku podľahlo a emigrovali. Celkovo ich bolo 280, medzi nimi aj známy český herec Pavel Landovský. Akciu spustil vtedajší minister vnútra Jaromír Obzina pred Vianocami roku 1977.

V Československu prebiehalo ďalšie sledovanie, vypočúvanie, násilie, domové prehliadky, strata zamestnania. Tlak ŠTB sa stupňoval. Jana Převertsáková uvádza ako sa jej vyhrážali lámaním kostí a mlátením.

Václav Malý spomína na výsluchy a vyhrážky.

BISKUP-VÁCLAV MALÝ

„Ja som bol pod stálym dohľadom štátnej bezpečnosti, bol som často povolaný na výsluchy, bol som dokonca veľmi hrubo zbitý. Výsluchy boli veľmi časté a samozrejme sa ma pýtali kým som sa stretával, koho spoznám, čo sa pripravuje za dokumenty zároveň boli tiež veľmi hrubí, vyhrážali sa a ponúkali mi stále možnosť vystahovania, na čo som ja vôbec nereagoval.“¹⁴

EMA IVANIČOVÁ

V rámci Asanácie sa za hranicami ocitla aj rodina Kalinovcov. Agneša Kalinová bola komentátorka a novinárka. Jej muž, Ján Ladislav Kalina, bol právnik, spolupracovník rozhlasu a televízie, spisovateľ. Možno ho aj vy poznáte. Alebo aspoň jeho známu antológiu 1000 a jeden vtip z roku 1969. Tá kniha bola naozaj hitom. A jej obsah sa súdruhom páčiť nemohol. Napríklad: „Povráva sa, že tohtoročnú Nobelovu cenu za medicínu dostane doktor Gustáva Husák. Podaril sa mu nový druh

---

¹⁴ Osobný rozhovor s Mons. Václavom Malým, zaznamenaný E. Bartošikovou dňa 10. 2. 2024

transplantácie: presadil srdce Európy do zadku Sovietskeho zväzu.“

V Československu bola kniha, samozrejme, rýchlo zakázaná. Lenže prv, ako stihli jej vydanie stiahnuť z pultov kníhkupectiev, vydanie sa vypredalo. Za odmenu bol jej autor odsúdený na dva roky väzenia.

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Odsúdením manžela utrpenie rodiny Kalinovcov len začalo. Prišli na rad výsluchy a prenasledovanie. Trpela najmä ich dcéra Júlia. Tá ani na ôsmykrát nebola prijatá na vysokú školu. To, že kruté zaobchádzanie režimu dopadalo na dcéru, Kalinovcov hlboko zasiahlo. Boj so stranou a ŠTB vzdali a požiadali o možnosť vystahovať sa. Akcia Asanácia prehodila cez plot mnohých ľudí. Viacerí na ňu doplatili, trpeli odlúčením, iní sa nadýchli a konečne začali žiť slobodne.

Dôležité je položiť si otázku, a čo Československo? A o čo sme prišli vystrčením týchto statočných ľudí cez hranice? Pozrime sa na názor odborníkov:

(EMA IVANIČOVÁ-ZMENENÝM HLASOM)

„Naša spoločnosť sa po roku 1969 ochudobnila o tisíce čestných a vzdelaných ľudí. Je to veľká tragédia, pretože počas tzv. normalizácie ich miesta zaplňali tzv. robotnícke kádre, rýchlokurzoví riadiaci pracovníci, nevzdelanci alebo pätolízači vracajúcej sa komunistickej totality.“¹⁵

(EMA IVANIČOVÁ-ZMENENÝM HLASOM)

„Určite nebyť 20 rokov normalizačného režimu, mohli sme dnes byť ďalej v medicíne, školstve, držať krok s vyspelými krajinami.“¹⁶
(zosilnenie a následné zoslabenie hudby)

---

¹⁵ DUBOVSKÝ, Patrik in SK dissent a emigrácia, metodická príručka

¹⁶ SCHRAGGEOVÁ, Milica in SK dissent a emigrácia, metodická príručka

EPIZÓDA 5- Dva svety a predsa jeden clovek

Dostupné na: <https://audio.com/ema-ivanicova/audio/dva-svety-a-predsa-jeden-clovek>

Piata epizóda pozostáva najmä z nášho pohľadu na emigrantov a tiež totalistický štát. Zameriavame sa na to, aký komunistický režim naozaj bol a ako nás ovplyvnil. Uvádzame aj, aké následky doba priniesla.

**V pozadí na konci je prednesená báseň od Jaroslava Příhodu-
Emigrant duše**

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

„Podľa mojich skúseností je návrat domov najhlbším želaním väčšiny utečencov.“-Angelina Jolie

ELIŠKA BARTOŠÍKOVÁ

Nostalgické spomienky na ekonomické istoty komunizmu. Slová, ktorými sa aj tridsaťpäť rokov po páde komunizmu v niekdajšom Československu oháňajú mnohí obhajcovia totalitnej diktatúry. Tvorila predstavu štátu, kde každý mal prácu, kde bolo bezplatné zdravotníctvo a školstvo, ktoré nám svet závidel...

Položili ste si teda niekedy otázku: „Ak ten štát bol taký skvelý, prečo musel mať uzavreté hranice? Prečo bránil v slobodnom cestovaní občanom?

Pred vyše sedemdesiatimi rokmi vyšiel tajný rozkaz ministra národnej bezpečnosti. Týkal sa ustanovenia pohraničného pásma. Zakázané pásmo nemohlo byť vôbec obývané a v hraničnom pásme mohli bývať len tzv. spoľahliví a oddaní občania. Na všetkých cestách vedúcich k hraničnému pásme boli závory a tabuľky, ktoré hlásali: „Pozor! Vstup zakázaný“. Zakázané pásmo bolo reálne pásmom smrti.

ELIŠKA OTIPKOVÁ

Je možné, že by obyvatelia utiekali z „raja na Zemi“? Vnučka jedného zo slovenských emigrantov, ktorá nevidela svojho starého otca 40 rokov konštatovala: „Totalitné režimy neberú ohľad na jednotlivcov a ich osudy. Tvrdia, že dávajú do popredia záujmy štátu. V skutočnosti však ide o

záujmy mocenských skupín, ktorým je štát ukradnutý.“¹⁷

EMA IVANIČOVÁ

Emigrácia je hlavne o rozhodnutí a myslím, že dané rozhodnutie je veľmi ťažké spraviť, hlavne keď nás ku krajine niečo viaže. Každý z emigrantov tak musel urobiť s vedomím, že sa navždy rozlúči so svojimi príbuznými a priateľmi. Nikto nemohol vedieť, kedy a či vôbec komunistický režim padne. Emigrant vedel, že „cestovný lístok je jednosmerný“ a že za hranicou sa pred ním zavrie železná opona.

Odísť tam, kde nemáte žiadnych známych s pocitom, že svoj domov už neuvídite. Stávate sa vyvrheľom, prídete o majetok, vaša rodina zažíva šikanu v práci, súrodencov nechcú prijať na vysokú školu. Dnes absurdná predstava, pred rokom 1989 realita.

ELIŠKA OTIPKOVÁ

„Dnes mám pocit, že skôr sme sa na nich pozerali a pozeráme ako na bohatých západniarov, ktorí k nám prichádzajú na návštevy a ľudský rozmer a pochopenie ich utrpenia sa akoby vytratili. Akoby sme zabudli i vďaka otvoreným hraniciam a tomu, že dnes už neexistuje železná opona, ktorá oddeľuje dva svety.“¹⁸

(prednesenie básne a následné jej zoslabenie)

---

¹⁷ KUŠNIERIKOVÁ, Lenka in SK emigrácia a dissent, metodická príručka

¹⁸ JAŠEK, Peter in SK emigrácia a dissent, metodická príručka

Obrazová príloha

1. Manželia Kalinovci, 1977¹⁹

2. Prvá obálka knihy 1000 a jeden vtíp²⁰

3. Karel Kryl po roku 1989²¹

4. 5Hudobná skupina Karla Kryla, legendárny festival vo Vratislavy²²

5. Ikonická fotografia Plastic people²³

6. Koncert Plastic people²⁴

¹⁹ link: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=502500375227097&set=a.475659797911155>, zobrazené dňa 12.2.2024

²⁰ link: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=502499135227221&set=a.475659791244489>, zobrazené dňa 16.3.2024

²¹ link: <https://u->, zobrazené dňa

16.3.2024blogidnes.1gr.cz/blogidnes/article/3/50/502603/502603_article_photo_4vbsuya0_600x.jpeg?r=27bq, zobrazené dňa 16.3.2024

²²link: <https://www.google.com/search?client=firefox-b->

https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&sca_esv=362041e0339ad871&sca_upv=1&q=karel+kryl+emigrant&uds=AMwkrPuKiz3kd7jHuta4ar-HNLVt5kagr8D6Hs1YgroLDSaks03SIA75QAq7jwm8GQZpMhIbSANprKDwlc6w_9iyPVxhw4iu1oNV-zYOM5Cz_nwB-jOD2wEOIWR1BbbhlylN897yufe21euwmxqcxWOGinrcyIotOY4Srg-UC5UVZAqX9T5jIru0iOE5eY3x-e16q1t2ed6EnN7Dda4ZNuer7Ig4uTu03iBAAbqajXvltNVpp-luWORB_ocyTJswakpNI6214kOc&udm=2&prmd=ivnbz&sa=X&ved=2ahUKEwi81tD2k7KFAxU4gv0HHVcFCfMQtKgLegOICRAB&biw=1320&bih=731&dpr=1.25#vhid=sbsroXUpzkbjIM&vssid=mosaic, zobrazené dňa 16.3.2024

https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&sca_esv=362041e0339ad871&sca_upv=1&q=karel+kryl+emigrant&uds=AMwkrPuKiz3kd7jHuta4ar-HNLVt5kagr8D6Hs1YgroLDSaks03SIA75QAq7jwm8GQZpMhIbSANprKDwlc6w_9iyPVxhw4iu1oNV-zYOM5Cz_nwB-jOD2wEOIWR1BbbhlylN897yufe21euwmxqcxWOGinrcyIotOY4Srg-UC5UVZAqX9T5jIru0iOE5eY3x-e16q1t2ed6EnN7Dda4ZNuer7Ig4uTu03iBAAbqajXvltNVpp-luWORB_ocyTJswakpNI6214kOc&udm=2&prmd=ivnbz&sa=X&ved=2ahUKEwi81tD2k7KFAxU4gv0HHVcFCfMQtKgLegOICRAB&biw=1320&bih=731&dpr=1.25#vhid=sbsroXUpzkbjIM&vssid=mosaic, zobrazené dňa 16.3.2024

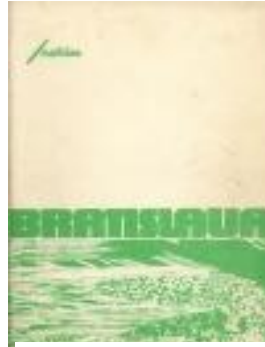
²³ link: <https://www.indies.eu/umelci/305/plastic-people-of-the-universe/>, zobrazené dňa 16.3.2024

²⁴ link: <http://www.mestohudby.cz/zpravodajstvi/vzpominka-na-mejlu-the-plastic-people-of-the-universe-a-sblizen>, zobrazené dňa: 5.2.2024

7. Ján Budaj na tribúne v roku 1989²⁵

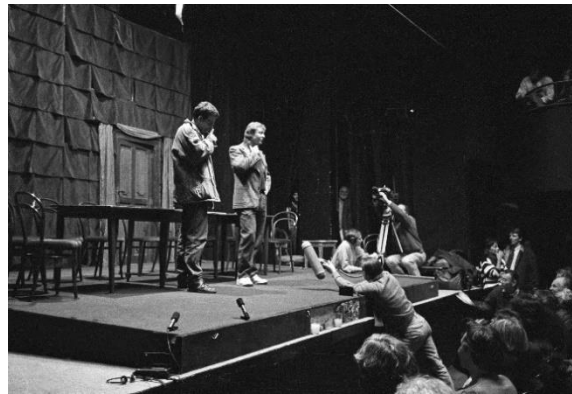
26

3obáľka knihy Bratislava Nahlas

9. Václav Malý, rok 1989²⁷

10. Václav Malý ako spoluzakladateľ OF²⁸

11. Disident Milan Šimečka²⁹

12. Herec Pavel Landovský, obeť ASANACE³⁰

²⁵ link: <https://www.teraz.sk/slovensko/jan-budaj-november-1989/106585-clanok.html>, zobrazené dňa: 5.2.2024

²⁶ link: <https://bratislavanahlas.socializmus.sk/>, zobrazené dňa: 5.2.2024

²⁷ link: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vaclav-maly-revoluce-biskup.A190130_132434_domaci_vov, zobrazené dňa: 5.2.2024

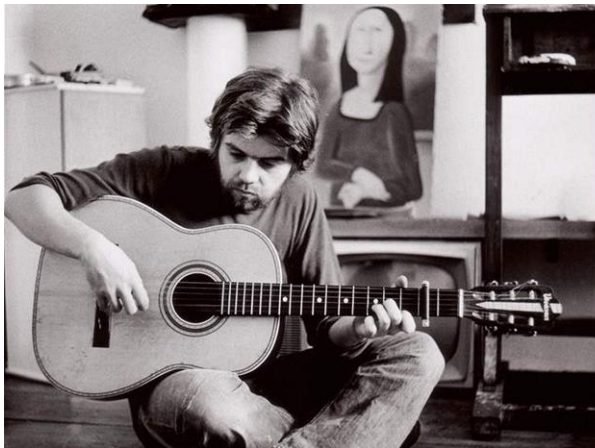
²⁸ link: <https://cinoherniklub.cz/magazin/historie/19-listopadu-1989-bylo-v-cinohernim-klubu-ustanoveno-obcanske-forum/>, zobrazené dňa: 5.2.2024

²⁹ link: <https://dennikn.sk/2054733/milan-simecka-hlas-ktory-chyba-a-preds-a-tu-stale-je/>, zobrazené dňa: 4.3.2024

³⁰ link: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/59593/v-patek-zemrel-herc-pavel-landovsky.html>, zobrazené dňa: 4.3.2024

4Vlastimil Třešňák³¹

13. Vlastimil Třešňák³²

14. Výtvarná tvorba Vlastimila Třešňáka³³

³¹ Link: https://sbirky.moravska-galerie.cz/dilo/CZE:MG.MG_21372, zobrazené dňa: 15.3.2024

³² Link: https://www.idnes.cz/kultura/hudba/vysla-reedice-tresnakova-alba.A130101_161036_hudba_ob , zobrazené dňa: 4.3.2024

³³ Link: http://www.tresnak.cz/tvorba_obrazy.php?id=19, zobrazené dňa: 4.3.2024

Zdroje

- Brisudová, Jana: 30 rokov slobody, je sloboda samozrejmosť ?, link: <https://dennikn.sk/1689978/30-rokov-slobody-je-sloboda-samozrejmosť/>, zobrazené dňa 12.3. 2024
- Dubovský, Patrik: Disident a emigrácia, metodická príručka, zobrazené dňa 28.1.2024
- Fultonský prejav, prispievateľa Wikipédie, link: https://sk.wikipedia.org/wiki/Fultonsk%C3%BD_prejav, zobrazené dňa 7.4. 2024
- Halla, Jozef: Opozice na Slovensku v letech 1968-1989, Masarykova univerzita Filozofická fakulta -Historický ústav -Historie – české dějiny, disertačná práca, zobrazená dňa 14.2.2024
- Havel, Václav: Dopisy Gustávu Husákovi, link: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/dopis-vaclava-havla-gustavu-husakovi-8-4-1975/>, zobrazené dňa 29.2.2024
- Hošteck, Jakub: Každodennost pronásledování. Lidské vztahy mezi Státní bezpečností a opozicí během normalizace (Everyday Persecution. Secret Police and the Opposition in Czechoslovakia in the 1970s and 1980s), bakalárska práca, Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta-Ústav Hospodářských a sociálních dějin, zobrazené dňa 25. 2. 2024
- Kazda, Radovan: Ako sa žilo za socializmu?, link: <https://blog.sme.sk/kazda/politika/ako-sa-zilo-za-socializmu-ludia-z-neho-utekali>, zobrazené dňa 7.4. 2024
- Komunizmus, prispievateľa Wikipédie, link: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Komunizmus>, zobrazené dňa 29.2.2024
- Kryl, Karel: Písníkář slobody, link: <https://dobryzpravy.cz/karel-kryl-pisnickar-svobody/> zobrazené dňa 29.2.2024
- Mašková, Tereza, Morbacher, Ľubomír: Železná opona v Československu, link:
- Pospíšil, Pavel: Zabudnutý hrdinovia, link: <https://blog.sme.sk/pavelpospisi/politika/zabudnuti-hrdinovia>, zobrazené dňa 28.1.2024
- Raulouf, Jozef: Magore, díky, link: <https://www.tyzden.sk/casopis/12364/magore-diky/>, zobrazené dňa 28.1.2024
- Schraggelová, Milica: Disident a emigrácia, metodická príručka, zobrazené dňa 28.1.2024
- SUK, Jiří: Politika jako absurdní dráma: Václav Hamel v letech 1975-198, link: <https://www.usd.cas.cz/publikace/politika-jako-absurdni-drama-vaclav-havel-v-letech-1975-1989/?l=en>, zobrazené dňa 5.3.2024
- Šimečka, Martin, link: https://www.goodreads.com/author/quotes/2987214.Martin_M_ime_ka, zobrazené dňa 29.2.2024
- Táborský, Adam: Úvaha o domově, link: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/102559/uvaha-o-domove>, zobrazené dňa 29.2.2024

- The Plastic people of the Universe, Prispievatelia Wikipédie, link: https://cs.wikipedia.org/wiki/The_Plastic_People_of_the_Universe, zobrazené dňa 7.4. 2024
- Ústav pamäti národa: Obete a bojovníci proti komunizmu, link: <https://pamatniky.sk/?cid=1>, zobrazené dňa 28.1.2024
- Zákon o nenormálnosti a protiprávnosti komunistického systému, prispievatelia Wikipédie, link: https://sk.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_o_nemor%C3%A1lnosti_a_protipr%C3%A1vnosti_komunistick%C3%A9ho_syst%C3%A9mu, zobrazené dňa 29.2.2024
- Zločiny, link: <https://www.upn.gov.sk/data/files/6-2016-SK-k-zlociny.pdf>, zobrazené dňa 28.1.2024

Zdroje hudby

- Led Zeppelin - Immigrant Song (Official Audio)
link: <https://www.youtube.com/watch?v=P3Y8OWkiUts>

Zdroj básne

- Jaroslav Příhoda: Emigrant duše, link: <https://www.pismak.cz/dilo/43806/>